

Lidia Kniaź-Hunek

Afrofuturyzm we współczesnym wideoklipie amerykańskim – tematyka, estetyki, polityka

STRESZCZENIE

Celem niniejszej dysertacji jest analiza tematów, estetyk i polityki współczesnych wideoklipów afrofuturystycznych.¹ Główny argument przedstawiony w pracy dotyczy faktu, iż wideoklipy afrofuturystyczne nie tylko przetwarzają, ale też poszerzają kulturową praktykę afrofuturyzmu, ponieważ ilustrują bieżący moment w historii przez pryzmat futurystycznej estetyki, jednocześnie wykorzystując szeroką gamę technik audiowizualnych, które wzbogacają liryczne historie o dodatkowe znaczenia poprzez charakterystyczną estetykę afrofuturystycznej audiowizualności. Pomysł napisania pracy doktorskiej poświęconej wideoklipom afrofuturystycznym zrodził się w odpowiedzi na niewystarczającą liczbę narzędzi krytycznych, koncepcji operacyjnych i kontekstów kulturowych, które mogłyby zostać wykorzystane do analizy konkretnego dorobku wybranych czarnoskórych, amerykańskich artystów i reżyserów. Wideoklipy są wszechobecne w kulturze popularnej oraz w dyskusjach akademickich, są szeroko analizowane i interpretowane zarówno przez badaczy naukowych jak i dziennikarzy, jednak wciąż brakuje opracowań dotyczących ich historii, wewnętrznej dynamiki oraz tradycji estetycznej w kontekście afrofuturyzmu. Dobierając wideoklipy do dysertacji, kierowano się przede wszystkim wyborem takich przykładów, które w kreatywny sposób wykorzystują teledysk jako formę audiowizualną i konsekwentnie rozwijają kulturową praktykę afrofuturyzmu poprzez wprowadzenie jej do innego medium.

¹ Afrofuturyzm definiowany jest jako zbiór tekstów i praktyk kulturowych, dyskurs i sposób ekspresji stworzony przez osoby czarnoskóre, w którym „spotykają się wyobrażenia, technologia, przyszłość i wolność”. Womack, Ytasha L. *Afrofuturism: The World of Black Sci-Fi and Fantasy Culture*. Lawrence Hill Books, 2013, 9.

W niniejszym studium zastosowano mieszane podejście metodologiczne, opierające się na ramach analitycznych z badań literackich, medialnych i filmowych, teorii wypracowanych w ramach północnoamerykańskich badań nad kulturą afro-amerykańską (*Black studies*) oraz uważnej lekturze studiów przypadków. Rozprawa wpisuje się w ramy metodologiczne analizy wideoklipów Carol Vernallis, w których zwraca się uwagę na cztery główne aspekty: narrację, montaż, zdjęcia oraz diegezę (2019), którą połączono z badaniami Stevena Shavira nad wideoklipami cyfrowymi, jak również z badaniami nad afrofuturyzmem Isiaha Lavendera, Lisy Yaszek oraz Ytashy L. Womack. Niniejsza dysertacja czerpie również z opracowania Erika Steinskoga dotyczącego afrofuturyzmu i dźwięku.

Jako pierwszy szersze opracowanie poświęcone w całości afrofuturyzmowi w wideoklipach, rozprawa jest podzielona na sześć rozdziałów. Pierwsze dwa stanowią przegląd literatury i wprowadzają czytelnika w dalszą analizę teledysków afrofuturystycznych, podczas gdy pozostałe trzy zawierają analizy tekstowe wybranych wideoklipów, koncentrując się na tym, w jaki sposób eksplorują one tematykę i estetykę afrofuturystyczną, a także odnoszą się do bieżącej sytuacji społeczno-politycznej w Stanach Zjednoczonych.

Pierwszy rozdział teoretyczny oferuje wprowadzenie do afrofuturyzmu poprzez nakreślenie jego historii w literaturze, mediach audiowizualnych i sztuce oraz nakreśla kontekst tej praktyki kulturowej i zbioru tekstów. Drugi rozdział zawiera szczegółowe omówienie wideoklipu jako niezależnego medium. Koncentruje się on na zarysowaniu i wyjaśnieniu charakterystycznych cech tego medium, w tym intermedialności (Mathias Bonde Korsgaard), audiowizualności (Michel Chion), rozproszenia, gęstości i wielości wizualnej, nieciągłości, responsywności i wzajemności (Carol Vernallis), a także innowacyjności (Steven Shavira).

Dalszą część dysertacji stanowią rozdziały analityczne. Rozdział trzeci zawiera omówienie trzech wybranych wideoklipów kładących nacisk na tematykę duchowości

afrofuturystycznej. Wszystkie trzy teledyski analizowane w tym rozdziale wykorzystują duchowość jako technologię wykorzystywaną do ustanawiania i rozwijania tożsamości zakorzenionych w afrykańskiej myśli spekulatywnej. Rozdział czwarty koncentruje się na afrofuturystycznych estetykach i technikach wizualnych przyczyniających się do tworzenia efektu Inności, mającego zasadnicze znaczenie w kontekście doświadczenia osób czarnoskórych w Stanach Zjednoczonych. W rozdziale omówiono trzy różne technologie zastosowane w wybranych studiach przypadków w tym: znaczącą modulację nagranych materiałów wideo uzyskaną w post-produkcji, glitch jako znacznik nieciągłości oraz tzw. „oświetlenie biseksualne”. Wreszcie rozdział piąty zawiera analizę sposobów, w jakie wybrane videoklipy podejmują kwestie natury politycznej. Obejmują one sytuację niekonformujących płciowo osób czarnoskórych w amerykańskim przemyśle muzycznym i poza nim, przypadki instytucjonalnego rasizmu we współczesnych mediach oraz problem urynkowania opieki zdrowotnej i jego wpływu na czarnoskórych Amerykanów.

Po rozdziałach analitycznych następują wnioski, które omawiają przeprowadzone analizy oraz wskazują kierunek potencjalnych przyszłych badań, uwzględniając nie tylko ewolucyjny charakter postępu technologicznego, ale także rozwój afrofuturyzmu jako kulturowej ramy refleksji nad obecnym momentem społecznym i politycznym w Stanach Zjednoczonych.

Lidia Kwiecińska-Hunele

